

EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU

Sammanfattning

I utlåtandet behandlas Europeiska kommissionens meddelande EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU, KOM(2010) 636.

Utskottet kan konstatera att de grundläggande utgångspunkterna för strategin och de övergripande målen i stora drag är samstämmiga med de nationella mål för funktionshinderspolitiken som riksdagen fastställde 2000 (prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240) och som vidareutvecklades 2010 (skr. 2009/10:166, bet. 2009/10:SoU20, rskr. 2009/10:343).

Utskottet vill framhålla att barnperspektivet bör beaktas i det fortsatta arbetet med strategin. Vidare anser utskottet att det är viktigt att även kvinnors och mäns lika rättigheter betonas när EU i sina externa relationer verkar för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utskottet föreslår att kammaren lägger utlåtandet till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Meddelandets huvudsakliga innehåll	5
Utskottets granskning	7
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU

Riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Stockholm den 3 mars 2011

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Jan R Andersson (M), Christer Engelhardt (S), Margareta B Kjellin (M), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Anders W Jonsson (C), Agneta Luttröpp (MP), Per Ramhorn (SD), Eva Olofsson (V), Henrik Ripa (M), Maria Lundqvist-Brömster (FP) och Roland Utbult (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Efter anmälan från talmannen har kammaren den 21 december 2010 hänvisat Europeiska kommissionens meddelande EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU, KOM(2010) 636, till socialutskottet.

Den 22 december 2010 anmälde regeringen faktapromemoria Ny funktionshinderstrategi i EU (2010/11:FPM45) i kammaren.

Vid utskottssammanträdet den 23 november 2010 informerade statssekreterare Ragnwi Marcelind utskottet om funktionshinderstrategin. Den presenterades vid Epscorådet den 6 december 2010.

Vid sammanträdet den 10 februari 2011 hölls en överläggning enligt 10 kap. 3 § RO med statssekreterare Ragnwi Marcelind om strategin (prot. 2010/11:19). Ett enigt utskott ställde sig bakom regeringens preliminära ståndpunkt i faktapromemoria 2010/11:FPM45 med två tillägg (se utskottets ställningstagande nedan).

Bakgrund

Kommissionen har i ett meddelande lagt fram en ny handikappstrategi som ska löpa fr.o.m. 2011 t.o.m. 2021. Strategin är en uppföljning av den strategi som löpt mellan 2003 och 2010 (EU:s handikappolitiska handlingsplan 2003–2010, KOM(2003) 650 slutlig¹) och vars resultat och arbetsformer har följts upp och utvärderats. Utvärderingen visar att det för det framtida arbetet finns behov av att konkretisera mål i EU:s arbete kring rättigheter för personer med funktionsnedsättning, samt att vidareutveckla instrumenten för uppföljning och utvärdering.

Strategin tar också sin utgångspunkt i EU:s beslut att ratificera FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (OJ L 23, 27.1.2010, s. 35) och de krav på samordning, uppföljning och utvärdering detta formellt kräver.

¹ Handlingsplanen innehöll bl.a. tre konkreta mål: att se till att direktivet om likabehandling i arbetslivet tillämpas fullt ut, att integrera handikapperspektivet i all relevant EU-politik samt att förbättra tillgängligheten för alla.

Meddelandets huvudsakliga innehåll

Meddelandet innehåller en beskrivning av grundläggande utgångspunkter, prioriterade områden, övergripande förslag till genomförandeplan, skrivningar om den löpande uppföljningen, samordningen och oberoende övervakningen av strategin tillika FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Strategins syfte och innehåll

Syftet med handikappstrategin är att se till att möjligheterna i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och FN-konventionen tas till vara och att Europa 2020-strategin och dess instrument utnyttjas på bästa sätt. Strategin är första steget i en process som syftar till att ge människor med funktionsnedsättning de redskap som de behöver för att kunna bli fullt delaktiga i samhället på samma villkor som andra. Dessa åtgärder kommer att få konkreta effekter på livskvaliteten för en allt större andel av befolkningen, med tanke på den demografiska utvecklingen i EU. EU-institutionerna och medlemsstaterna uppmanas att samarbeta inom denna strategi för att bygga ett hinderfritt EU för alla.

Strategin ska ge människor med funktionsnedsättning de redskap som de behöver för att kunna ta till vara sina rättigheter och bli fullt delaktiga i samhället och i EU-ekonomin, främst genom den inre marknaden.

Kommissionen har fastställt åtta huvudsakliga insatsområden: tillgänglighet, delaktighet, lika rättigheter och likabehandling, sysselsättning, utbildning, socialt skydd, hälsa samt utrikespolitik. För varje område har övergripande mål formulerats som ett sätt att konkretisera och prioritera samt tydliggöra uppföljningsprocessen.

Insatsområden

- *Tillgänglighet:* Skapa tillgängligheten till varor, tjänster (även offentliga) och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning.
- *Delaktighet:* Skapa full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning genom att se till att de kan utnyttja sina möjligheter som EU-medborgare, undanröja alla administrativa hinder och negativa attityder till full delaktighet på lika villkor samt tillhandahålla ändamålsenliga tjänster i närområdet, bl.a. tillgång till personlig assistans.
- *Lika rättigheter och likabehandling:* Undanröja diskriminering på grund av funktionsnedsättning i EU.
- *Sysselsättning:* Se till att många fler människor med funktionsnedsättning får möjlighet att försörja sig själva på den öppna arbetsmarknaden.
- *Utbildning:* Främja utbildning för alla och livslångt lärande för elever och studerande med funktionsnedsättning.

- *Socialt skydd*: Verka för rimliga levnadsvillkor för alla personer med funktionsnedsättning.
- *Hälsa*: Främja lika tillgång till hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning.
- *Utrikespolitik*: Främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning i EU:s utrikespolitik (externa relationer).

Genomförande av strategin

Kommissionen anger att strategin kräver ett gemensamt och förnyat engagemang från såväl EU-institutionernas som medlemsstaternas sida. Insatserna på de områden som anges ovan måste stödjas genom följande allmänna åtgärder:

- Öka kunskaperna om handikappfrågor i samhället och se till att personer med funktionsnedsättning vet vilka rättigheter de har och hur de kan utnyttja dem.
- Utnyttja EU:s finansieringsinstrument på bästa sätt för att skapa bättre tillgänglighet och icke-diskriminering och ge ökad synlighet för de finansieringsmöjligheter som finns för personer med funktionsnedsättning i programmen efter 2013.
- Komplettera insamlingen av periodisk statistik på handikappområdet för att övervaka situationen för personer med funktionsnedsättning.

De styrmekanismer som krävs enligt artikel 33 i FN-konventionen (kontaktpunkter, samordningsmekanism, självständig mekanism och deltagandet av personer med funktionsnedsättning och deras organisationer) måste behandlas på två plan: dels gentemot medlemsstaterna inom en rad olika EU-politikområden, dels inom EU-institutionerna. Genomförandet av strategin och av FN-konventionen kommer att diskuteras regelbundet inom högnivågruppen för handikappfrågor med företrädare för medlemsstaterna och deras nationella kontaktpunkter, kommissionen, personer med funktionsnedsättning och deras organisationer samt andra berörda parter. Högnivågruppen kommer även i fortsättningen att lägga fram lägesrapporter vid informella ministermöten.

Kommissionen kommer senast i slutet av 2013 att lägga fram en lägesrapport där genomförandet av insatserna, framsteg i medlemsstaterna och EU:s rapport till FN-kommittén om rättigheter för personer med funktionsnedsättning behandlas. Kommissionen kommer att ta fram statistik för att belysa utvecklingen när det gäller skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och befolkningen som helhet och för att fastställa handikapprelaterade indikatorer för Europa 2020-målen för utbildning, sysselsättning och minskad fattigdom. Denna statistik kommer att ligga till grund för en översyn av strategin och insatserna. Ytterligare en rapport kommer att läggas fram under 2016.

Utskottets granskning

Faktapromemorian

Regeringen har utarbetat faktapromemoria 2010/11:FPM45 Ny funktionshinderstrategi med anledning av meddelandet. I faktapromemorian konstateras att de grundläggande utgångspunkterna för strategin och de övergripande målen i stora drag är samstämmiga med de nationella mål för funktionshinderspolitiken som fastställdes av riksdagen 2000 (prop. 1999/2000:79) och som sedan har bekräftats och vidareutvecklats av regeringen i en skrivelse till riksdagen i mars 2010 (skr. 2009/10:166).

Vidare anges att de verksamhetsområden och den övergripande strategin för genomförande också stämmer väl med regeringens prioriteringar. Vissa frågor utgör helt eller delvis nationell kompetens, men flertalet områden som strategin omfattar utgör delad kompetens mellan medlemsstaterna och EU.

Det är enligt regeringen av vikt att den löpande uppföljningen av strategin så långt det är möjligt är samstämmig med och skapar utrymme för skillnader i de enskilda medlemsstaternas uppföljning av den nationella funktionshinderspolitiken.

Med hänvisning till EU:s åtaganden genom undertecknandet och ratificeringen av FN-konventionen är frågan om oberoende övervakning en grundsten. Regeringen verkar för att en lämplig institution inom EU pekas ut och ges mandat och förutsättningar att utföra detta uppdrag i enlighet vad som föreskrivs i de s.k. Parisprinciperna (Principles relating to the Status of National Institutions [The Paris Principles], antagna av generalförsamlingen, resolution 48/134 den 20 december 1993). Regeringen betonar att det dock är viktigt att EU-institutionens uppdrag respekterar den fördragsbundna kompetensen och att dubbelarbete inte uppstår för de medlemsländer som har en egen övervakning av konventionen. Regeringen bevakar också att det ramverk som utformas inte medför ökade kostnader för medlemsstaterna.

Regeringen bedömer att subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna inte är tillämpliga på strategin. Vad gäller FN-konventionen råder enligt regeringen en viss otydlighet kring vilka förutsättningar som krävs för att EU ska kunna ratificera instrumentet. Regeringens bedömning är att det kommer att krävas ett nationellt tillträde av samtliga medlemsstater innan EU som regional organisation kan ratificera konventionen.

Tidigare behandling i socialutskottet

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning undertecknades av Sverige den 30 mars 2007. Samma dag undertecknade Sverige även ett fakultativt protokoll till konventionen som innebär att den som anser att hans eller hennes rättigheter är kränkta har möjlighet att klaga till en övervakningskommitté. Konventionen och protokollet trädde i kraft den 3 maj 2008, och för Sveriges del trädde den i kraft den 14 januari 2009. Detta kunde ske utan ändringar i gällande lagstiftning (prop. 2008/09:28, bet. 2008/09:SoU3, rskr. 2008/09:38).

Den 31 januari 2011 avlämnades Sveriges första rapport till FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Rapporten innehåller en fullständig redogörelse för de åtgärder som staten har vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen samt specifik information om genomförandet av konventionen och om de framsteg som uppnåtts.

Nationell handlingsplan

Regeringen lämnade i mars 2010 regeringens skrivelse Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och grunden för en strategi framåt (skr. 2009/10:166, bet. 2009/10:SoU20, rskr. 2009/10:343) till riksdagen. Skrivelsen utgör den tredje och sista uppföljningen av den nationella handlingsplanen Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken (prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240). I skrivelsen redogör regeringen samlat för hur arbetet med att genomföra handlingsplanen har utvecklats sedan den antogs av riksdagen 2000 och fram till 2010.

I skrivelsen beskrivs arbetet med att genomföra handlingsplanen, den utveckling som arbetet lett till, regeringens sammanfattande bedömning av resultatet samt grunden och inriktningsmålen för en strategi framåt.

För att konkretisera de övergripande målen för funktionshinderspolitiken och de inriktningsmål som angetts i skrivelsen till riksdagen kommer regeringen enligt budgetpropositionen för 2011, utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2010/11:1, bet. 2010/11:SoU1, rskr. 2010/11:124 och 125) under 2011 att fastställa en ny strategi för funktionshinderspolitiken som sträcker sig fr.o.m. 2011 fram till 2016. Strategin ska beskriva de delmål som utformats för genomförandet inom berörda utgiftsområden och en plan för hur dessa ska följas upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att de grundläggande utgångspunkterna för EU-strategin och de övergripande målen till stor del är samstämmiga med de nationella mål för funktionshinderspolitiken som riksdagen fastställde 2000

(prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14, rskr. 1999/2000:240) och som vidareutvecklades 2010 (skr. 2009/10:166, bet. 2009/10:SoU20, rskr. 2009/10:343). Utskottet välkomnar strategin.

Utskottet noterar att vissa av de insatsområden som presenteras i strategin utgör nationell kompetens, medan flertalet områden utgör delad kompetens mellan medlemsstaterna och EU. Utskottet delar regeringens åsikt att det är viktigt att den löpande uppföljningen av strategin så långt som möjligt är samstämmig med och skapar utrymme för skillnader i de enskilda medlemsstaternas uppföljning av den nationella funktionshinderspolitiken.

En lämplig institution inom EU bör pekas ut och ges mandat och förutsättningar att utföra detta uppdrag i enlighet vad som föreskrivs i de s.k. Parisprinciperna. EU-institutionens uppdrag bör respektera den fördragsbundna kompetensen. Det är viktigt att dubbelarbete inte uppstår för de medlemsländer som har en egen övervakning av FN-konventionen. Vad gäller FN-konventionen råder en viss otydlighet kring vilka förutsättningar som krävs för att EU ska kunna ratificera instrumentet.

Utskottet delar bedömningen att subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna inte är tillämpliga på strategin.

Utskottet vill framhålla att barnperspektivet bör beaktas i det fortsatta arbetet med strategin. Vidare anser utskottet att det är viktigt att även kvinnors och mäns lika rättigheter betonas när EU i sina externa relationer verkar för att främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Slutligen noterar utskottet att det ungerska ordförandeskapet förväntas bereda rådsslutsatser på området våren 2011. Dessutom kommer en högnivåkonferens att hållas.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Europeiska kommissionens meddelande EU:s handikappstrategi 2010–2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle i EU, KOM(2010) 636.